

PETROL SANAYİNDE RİZİKOLAR DOĞURAN VE BU SANAYİİ HIZLANDIRAN MUHTELİF FAKTÖRLERİN ROLÜ [*]

Çeviren : K. LOKMAN

Endüstri bakımından umumiyetle bir teşebbüse yatırılan sermayenin getirileceği yıllık kâr, petrol mahsullerinin aranması, istihsalı ve satışında da başlıca iktisadi bir muharriktir.

Her madende olduğu gibi petrol madenlerinin de kabili istihsal müstekar bir miktara malik bulunması icabeder. Burada da ekonomik muharriklerin zamanla:

1. - İşe yatırılan sermayenin tahsiline,

2. - Bir kârın elde edilmesine;
münhasır kalır. Bu böyle olduğuna göre bir teşebbüse yatırılan azamî sermayenin bundan beklenen (karşılık) ile nisbeti aşağıdaki formülle izah edilebilir :

(Karşılık) (P) = Yatırılacak azamî sermaye

Karşılık—kâr + Yatırılan sermaye

Burada P = İşin rizikosu emsal yekûnudur.

Formül ilişik grafikte görülmekte ve Petrol Sanayiine nasıl tatbik edileceğini göstermektedir. Burada (karşılık) bir veya birçok maden yataklarının kabili istihsal petrol miktarı ve işletme devresinde petrolün ortalama satış fiatlarıyla temsil edilebilir. Fiatların varili \$ 1.31 veya \$ 1.60 olduklarına göre petrolün miktarı grafiğin solunda ve buna tekabül eden kıymet-

ler ise grafiğin sağında gösterilmiştir. P'nin kıymeti, yani arama ve sonra işletme devrelerinde teşebbüsün riziko emsal yekûnu, yatırılacak azamî sermayeyi tayin eder ve formülün baş unsurudur.

Bu emsal asgarî rakamlarla temsil edilmiştir. Ve kıymeti O ile 1.0 arasında değişir. Meselâ P için bir 0.05 kıymeti müsait bir sonuç ihtimalini ifade edip ameliyatın 1/20, ini halbuki 0.24 kıymeti ise başarı ihtimalinin 1/4 ini göstermektedir ki «P» ne zaman 0.24'e ulaşırsa riziko asgarî hadde ulaşıp demektir. Tekabül eden riziko 0.5 emsali ile izah edilir, rizikosuz emsal ise 1.0'e tekabül eder. Grafiğe nazaran, «P» kıymeti 0.001 ile 1.0 arasında değişir. P kıymeti O'a yaklaştıkça rizikolar daha büyür ve 1.0'e yaklaştıkça daha azalır. Bütün ticari teşebbüsler rizikoları ve bilhassa maden işletmelerine bağlanmış olanların kıymeti 1.0 dan az olan bir emsale tenezzül eder. Bu ise yatırılan sermaye ile kâra tekabül eden «karşılık» ın yatırılan sermayeden büyük olmasını icap ettirir. Aksi takdirde kâr mefhumu ortadan kalkar ve dolayısıyla sermayenin ziyamı mucip olur. Grafikte görülen sermaye ile riziko arasındaki nisbet, tıpkı (Rulet, zar, piyango, iskambil, tavla gibi) şans oyunlarında vukua gelen şeylere

[*] La Revue Petrolifere'in Mart 1951 tarih ve 32 numaralı nüshasında M. OSPINA - RA-CJNES makalesinden.

benzer. Netice bazan yalnız bir veya-
hut birkaç faktörden ileri gelir ki ri-
zikolar bu sayede gayet sıhhatle hesap
edilebilir ve derhal elde edilebilir.
Meselâ piyango biletlerinde olduğu gi-
bi şayet numara bilinirse isabet ihti-
mali hal ve vaziyete göre binde bir
veya onbinde bir şeklinde ifade edilir.

Meselenin hesap cephesi derinden
derine incelenmiş ve «ihtimali» ve aza-
mî sermaye hesapları için birçok for-
müller ortaya konmuştur. Bununla
beraber bu formüller petrol arama
sondajlarına ve istihşallerine tatbik
edilmek istenirse tahdide tabi tutulur-
lar. Ve bu ise ticari devre demek olan
10 - 20 yıl zarfında muhtelif riziko
faktörlerin ve iktisadî muharriklerin
tesir ve rollerinden ileri gelmektedir.
Bunlardan başka bu işlere tahsis olu-
nacak sermaye fikdanı, petrol imkânı
olan arazinin azlığı, imtiyaz ve bu ne-
vi işlerin organizasyonu iktisadi ve
siyasi bakımdan zıt durumlar dolayı-
siyle yükletilmiş tahditler de vardır.

Mamafih ilişik grafikte görülen
nisbetler petrol işlerinde yatırılacak
azami sermayenin tesbiti ve aynı za-
manda yatırılan başarısız sermayenin
tâvizi için işletilmesi lâzım gelen pet-
rol miktarının tayini hususunda kılavuzluk etme bakımından faydalı olur.
Bu nisbetler aynı zamanda petrol poli-
tikasına veçhe vermek hususunda hü-
kümetlere de kılavuzluk vazifesini gö-
rebilirler.

Petrol teşebbüslerine yatırılacak
sermayeler, ilişik grafikte, küçük teşeb-
büsler, kuvvetli teşebbüsler ve ortak-
laşma teşebbüsler olmak üzere üç çeşit
teşebbüs gösterilmiştir. Birleşik Ame-
rika haricindeki araziler için rizikolar
çok yüksek olup petrol işlerinin ge-
lişmesi için çok büyük sermayelerin
yatırılmasını gerektirmektedir.

Bir imtiyaz müddeti zarfında veya
madenin ömrü boyunca istihşal edile-
bilen petrol miktarı aranılan «karşı-
lıktır. Vasatı satış bedeli ise bu kar-
şılığın yekûnunu verir. Grafikte 2 va-
satî fiat gösterilmiştir : varili \$ 1.31
ve £ 1.60 dir. 1.31 dolar 1915-1945
zarfında Amerika'daki ham petrolün
kuyu başındaki vasatı fiatıdır. \$ 1.60
fiatı ise yakın bir âtide faydalana-
bilecek vasatı bir tahmindir.

Karşılık, istihşal edilebilen petrol
miktarına bağlı olduğundan (Petroleum
Data Book) eserine göre Amerika'da
4000 petrol madeninde 74 den yalnız,
şimdiye kadar, 100 ile 726 milyon va-
ril arasında tehalûf eden bir randıman
elde edilmiş ve bir tek madenden yalnız
2 1/2 milyar varil istihşal edilmiştir.
Petrol tarihinde bilinen en büyük
«karşılık» 5 milyar petrol varil miktarı
veren (ve 136.000 akr bir sahayı kap-
lıyan) şarkî Texas petrol yataklarının
keşfi olmuştur. Bu havalide petroller
tesadüfen aranıp bulunmuş olup rizi-
ko nisbeti bu miktar petrol için yüzde
birden yüksektir.

Amerika haricinde keşifolunan
ehemmiyetli petrol madenleri arasında
Venezüella'da 1917 denberi 2 1/2 milyar
varil randımanlı ve kısmen göl suyu
ile kaplı ve 175.000 akr saha dahilinde
Marakaybo gölündekiler gösterilebilir.
Kolombiya'da De Mares imtiyazı dahi-
linde, 1926 danberi 400 milyon varil
randımanlı (La Cira) madeni zikredile-
bilir.

Yakın şarkta Kuveyt'te 20.000 akr
sahayı kaplıyan Burgan madeni 9 mil-
yar varil petrole maliktir. Irak'ta Ker-
kük petrol sahası, kabili istihşal 5 mil-
yar varil petrolü temsil etmektedir.
Keza İran'da ise Mescidi Süleymaniye
Haftkale'den takriben 1 milyar varil
petrolistihşaledilebilmiş, bulunmaktadır.
Bu madenlerden bir kısmı satıl ölçü ye

hacimleri ile şayanı dikkattir. Evvelce keşfolunmuş her maden istikbalde keşf olunacak en azdan bir maden yatağı demek olduğuna binaen arama rizikosu mütemadiyen artmaktadır. Zaten ticarî petrol işlerinde (karşılık) bir çok rizikolara ve angaje edilen sermayenin amortisi için zarurî olan asgarî müddet zarfında mühim bir rol oynayan iktisadî muharriklere tâbidir.

Petrol işlerinin karışıklığı 10 muhtelif faktör tasnifini yapmağa mecbur etmiştir ki bunlar rizikolarda ve iktisadî muharriklerde (petrol imkân ve ihtimalleri alan araziye ticarî bir maden yatağı haline çevirebilmek hususunda da) büyük rol oynarlar. Başlıca 10 grup şunlardır:

1. İktisadi,
2. İşletme müddeti,
3. Arama,
4. Diğer muharrikler,
5. Masraflar,
6. Sermaye yatırımı,
7. Paranın cinsi,
8. Personel,
9. Siyaset,
10. Vergiler.

Rizikolar iktisadî muharrikleri meydana getirdikleri gibi aksi de aynen öyledir. Bunlarsız ticarete bir kâr elde edilemez. Bütün bu faktörlerin bilvasıta ve bilâ vasıta rizikolar ve petrol teşebbüsleri iktisadî muharrikleri üzerine tesirleri vardır. Yani petrol imkân ve ihtimali olan araziye ticarî bir yatağa çevirmesinden dolayı rizikonun (P) emsal yekûnunun kıymetini tayin eder. İşte bu kıymettir ki yukarıda sözü geçen 10 faktörün fonksiyonu ve bütün riziko faktörlerinin muhassalasıdır.

Bazı memleketlerde politika faktörü O ile 10 arasında bir kıymet kesbedebilir. faktörler ne zaman sıfır olursa

o memleket veya arazi petrol işlerinden kadro harici edilir. Tabii, nizamnamelerde kararsızlıkların bulunması, personel, iş ve vergi hususunda âdil kanunların fıktanı bu faktörleri sıfıra indirebilir ki bu ise rizikonun artmasını ve dolayısıyla yatırılacak sermayenin azalmasını intaç eder.

Netice itibariyle bu durum bütün dünyada petrol imkânları olan arazide arama ve işletme ve istihsal şansının ortadan kalkmasını mucip olur.

Teşebbüslerde rizikoyu arttıran faktörler arasında şunlar zikredilebilir : Petrol fiyatının inme ihtimali, dünya petrol pazarında arz'ın çoğalması, sermayenin amortisi için çok kısa müddetin konması, petrol madenlerinin bulunduğu yer ile pazarlar veya deniz mahreçlerinin arasındaki mesafenin uzaklığı, işçi sendikasının istekleri, fena iklim, petrolün millileştirilmesi, eski devirlere ait mal ve mülklerin müsadere ve mülkiyetlerin ilgası, dolarla ödemede şanjın kontrolü ve dövizlerin dolara çevrilmesi, harp, enflasyon ve saire gibi âmillerdir.

Diğer birçok faktörler de petrol sanayi faaliyetini tahrik eder (hızlandırır). Bunlar arasında şunlar zikredilebilir : Yeni petrol madenlerinin keşfi ve petrol imkân ve ihtimalleri olan bazı bölgelerde arama başarılarına taallûk eden âmiller. Bu hususta Orta Doğu ile Kanada'da son yapılan başarılı aramalar dolayısıyla sağlanan büyük faydalar zikre şayandır. Bunlardan başka sanayii harekete getiren diğer âmiller de şunlardır : Petrol bedelinin gayet müsait fiatta olması, daha emin bir talep, petrole ödenen prim, işe, vergiye ve şanj kontrolüne taallûk eden âdil ve hakkaniyetli bir nizamname, imtiyaz kontratosunda elverişli şartlar ve madenlerin denize yakınlığı ve saire. Sanayi rizikoları başlangıçta

madenlerin keşfi esnasında rastlanan âmillerden ileri gelmektedir. Yani arama sondajlarının başarılı olması, madenin vüsatı, derinliği, petrolün miktarı ve fizikî ve kimyevî hassaları.

Rizikonun bu baş faktörlerinin diğerleri ile bilâvasıta münasebeti vardır. Madenin aranması ve işletilmesi ve istihsali inkişaf ettikçe bunlar mühim rol oynarlar.

«P» emsalinin yekûn kıymeti, arama veya ticarî işletme olduğuna göre muhtelif faktörlerin riziko emsallerinin heyeti umumiyesinin muhassalasıdır.

Amerika'da arama sondajlarından alman tecrübeler nazaran baş riziko kıymeti kolaylıkla tesbit ve tayin edilebilir. Tesadüfî arama için riziko emsali 0,5 dir. Halbuki ilmî ve fennî metod tatbik olunmak suretiyle yapılan aramalarda ise riziko daha az olup buna tekabül eden emsal 0,24 e kadar çıkar ki müteakibildi 1/20 ve 1/4 sondaja tekabül eder.

Petrol literatüründe zikrolunan bu kıymetler kalitatif olup keşfolunan hacim nazarı itibara alınmaz. Amerika'da keşfolunan petrol madenlerinin % 80 i 20 milyon varilden daha fazla miktara ulaşamıyor. Ve bu kıymetler müteakiben 0,01 ve 0,05 olur. Bu takdirde (karşılık) 20 milyon varilden fazla bir yatağa tekabül eder. 20 milyondan aşağı olan madenler için bu riziko kıymetleri zikrolunan kıymetlerin 4/5 ine yükselir ki müteakiben 0,04 ve 0,19 dırlar.

Endüstrinin en büyük rizikosu birincisidir. Yani ticari bakımdan kabili istihsal madenlerin keşfi hususunda yapılan arama rizikosudur. Bu birinci riziko atlatıldıktan sonra keşfolunan petrol miktar ve cinsi emsali 1,0 kıymetine yaklaşır. Diğer faktörler ise ma-

denlerin ticari ömür ve hayatında karşılıklı rollerini oynamaya başlar.

Amerika'daki 4000 petrol madenine mukabil, Amerika haricinde yalnız 150 petrol madeni vardır. Amma bu memleket dışındaki madenlerin vasatı sahaları Amerika madenlerinininkinden 5 defa daha büyüktür. Bugüne kadar keşfolunan en büyük petrol madenleri Orta Doğu'da bulunmaktadır. Velhasıl deniz aşırı madenler umumiyetle daha büyük olduğundan yabancı memleketlerde prospeksiyonu teşvik edici mahiyeti kesbetmektedir. Bununla beraber politika faktörlerinden doğan rizikoların heyeti umumiyesi yabancı memleketlerde yapılacak teşebbüsler için daha büyük tehlike arzeder. Ticarî muharrikler büyük olduğu zaman riziko da büyük olur ve aksi de öyledir.

Zikrolunan bütün riziko ve iktisadî muharrik ve müşevviklerin faktörler bir memleket, bir bölge veya bir arazi petrol imkân ve ihtimalleri için tahmin ve takdir edilebilir. Amerika ve yabancı memleketlerde petrol endüstri tecrübeleri bakımından umumiyetle (P) nin kıymeti yani bütün rizikoların emsali 0,1 ile 0,5 arasında değişir. Amerika endüstrisi için riziko emsali 0,5 den yüksek ve 1,0 e yakındır ve bu kıymet endüstri rizikolarının asgarisini temsil eder.

J. E. Pogue isimli Amerika iktisatçısı bir etüdünde, 1936 - 1945 devresi zarfında, en büyük 30 Amerikan petrol teşebbüsleri için net kârın, yatırılan sermayenin vasatı % 7 olduğunu tesbit etmiştir. Bu rakam, bu müddet içinde Amerikan Petrol Endüstrisi -ki rizikosu asgarî hadde inmiş ve tamamen gelişmekte olan bir endüstri - için (P) riziko emsalini hesaplamağa yardımcı eder.

Yukarıki formül tatbik olunursa:

(Kâr + yatırılan sermaye) («P») = Yatırılacak azami sermaye.

Yatırılan sermaye ve azamî permi takriben müsavi olduğundan.

$$(\% 7 + o/o 100) («P») = \% 100.$$

O suretle ki « P » 0,934 e tekabül eder.

Riziko emsalinin kıymeti bulunmak üzere Orta Doğu'nun da durumu tetkik edilebilir :

30 Eylül 1950 tarihli (The Oil and Gas Journal) mecmuasında çıkan ve tafsilâtı aşağıdaki 2 numaralı tabloda yazılı malûmata göre 1948-1953 devresi zarfında Orta Doğu'da 2 milyar dolar sermaye yatırılacağı tahmin edilmektedir.

Tablo No. 2

1948 - 1953 esnasında Orta Doğu'da yatırılacak sermayenin tahmini

1 — Pipeline - Trans-Arabian	\$ 200.000.000.—
2 — Mediterranean Refining Co.	69.000.000.—
3 — Iraq Petroleum Co.	180.000.000.—
4 — Hayfa Rafinerisinin tevsii	25.000.000.—
5 — Malzeme ve Aramco istihsal işleri	320.000.000.—
6 — Pipeline Middle-East pipeline Co.	230.000.000.—
7 — Pipeline Kuwait Eastern pipeline Co.	200.000.000.—
8 — Malzeme ve istihsal çalışmaları (Irak, Kuveyt, Bitaraf Bölge, Bahreyn, Katar, Orman Trucial)	700.000.000.—
Yekûn . . .	\$ 1.924.000.000.—

Bu sermayelerin yatırılması yüzünden Orta Doğu yıllık petrol istihsalâtının 1955 de bir milyar varile ulaşacağı ümid edilmektedir. Umum

karşılık yekûnu, 20 milyar varilin, ve-yahut senevi ortalama 1 milyar varilin istihsalı ile temin olunacaktır.

Bu petrolün ortalama satış fiyatı muhtemelen varili \$ 1.60 olacağından «umum karşılığın» 32 milyar doları bulacağı tahmin edilmektedir. Yukarıki 2 numaralı listede yatırılan sermaye başlangıçta 2 milyar dolar olduğundan bu teşebbüsteki rizikonun azami emsali şu şekilde hesap edilir :

$$32 P = 2$$

$$P = 0.063$$

Bu emsal, şirketlerin Orta Doğu'da bidayette yatıracağı sermayenin ve elde edilmesi istenen karşılığın rastlıyaacağı azami rizikosını temsil eder.

2 numaralı tablodaki muhtelif işler ve faaliyetler halen yapılmakta olduğundan Orta Doğu'da riziko emsalinin 1 numaralı tablodaki bütün faktörlerin hesaba katılması şartıyla, 0,063 den fazla olduğuna binaen yatırılan sermayenin azami sermayeden aşağı olduğuna delâlet etmektedir.

Grafiğe dikkat edilecek olursa, deniz aşırı memleketlerde bir işletme teşebbüsü hususunda, 100 milyon varillik bir maden için azami sermaye yatırımı, ticari istihsal devresi zarfında varili \$ 1.60 üzerinden 160 milyon dolar olarak gösterilmiştir. Bu meblağ 1,0 riziko emsaline tekabül eder ki hiç bir rizikosuz demektir. Bu takdirde hiç bir kâr olmayacaktır. Zira riziko olmayıyan yerde kâr da yoktur. Eğer riziko karşılığı nazarı itibara alınırsa yatırılacak azami sermaye grafikte görülen hatta göre tenezzül ettiği müşahede edilir. Tekabül eden rizikolar (yani tuğra ve yüz) için emsal 0.5 oluşa hattı müstakim ve bu kıymet yatırılan 80 milyon dolarlık azami sermayede birbirini kateder. Eğer 32 milyon dolar olan % 20 lik bir kâr düşünülürse 48 milyon dolarlık yatırılacak azami sermaye elde edilir. Bu

meblâğ bütün arama ve istihsal ve işletme masraflarını karşılar. Yani madenin ticari inkişafı, lüzumu takdirinde pipeline ve satış iskelesinde petrolün teslimi gibi masrafları ihtiva eder. 48 milyon dolar petrol imkân ve ihtimali olan arazinin ticari maden haline ifrağı hususunda rizikolu meblâğı ifade ve temsil eder. Nihayet bu meblâğ yalnız bidayette yatırılan sermayeyi değil, aynı zamanda bütün sermayeyi ve endüstride yeniden yatırılanlarla beraber personel ücretleri, hazineye ödenen vergiler ve işletmenin diğer masrafları gibi bütün sermayeyi ihtiva eder.

Bir milyon varillik bir maden yatağını bulmak için arama riziko emsali kullanıldığı takdirde grafik faydalı olur.

Meşhur Amerikan Jeologu F. H. Lahee'nin yayınladığı malûmata göre 1938-1947 aralarında Amerika'da 2461 yeni maden yatakları keşfolunmuş olup bunun 1459 u bir milyon varile ulaşmamaktadır ki umumi yekûnun % 57 sini gösterir. Bu takdirde, hiç olmazsa 1 milyon varile ulaşan madenler için riziko emsali :

$$0.57 \times 0.24 == 0.14 \text{ olabilir.}$$

Arama sondajı teşebbüsleri ele alındığı takdirde bir milyon varillik madenin keşfi imkânı grafiğin solundadır. \$ 1.600.000 dolara ulaşabilen bu maddenin azami kıymeti grafiğin sağındadır. 1.600.000 dolar kıymetinden giden hattı müstakim takip olunursa ve yatırılacak azami sermayeyi gösterenlerinkine paralel olan kıymetin «P» dikeyini \$ 224.000 seviyesinde 0.14 de katettiği görülür. Bu meblâğ küçük teşebbüs için yatırılacak azami sermayeyi temsil eder. Yahut Amerika'da ona «Wildcatter» adı verirler. Bu meblâğ sondajın derinliğini 1.800 2.400 metre arasında tahdit eder.

\$ 224.000 lik sermaye sondaj kuyusunun tesbiti hususunda yardımı dokunan jeofizik ve jeolojik çalışmaların masraflarını da ihtiva eder. Eğer masraflar, gösterilen meblâğı tecavüz ederse, istihsal olunan miktar zamanla masrafları korumamağa başlar ve hatta sermayenin ziyayı tehlikesine maruz kalınır.

Aramalarda jeofizik gibi ilmi ve fenni metotlar kullanma, rizikoyu 0.05 den 0.24 e kadar azaltır ve binaenaleyh bu metotlar bir arama sondajında" riske edilecek para miktarlarını çoğaltır. Verilen bir miktar ve bir risk için yatırılacak azamî sermaye miktarı tabii grafikte gösterilen meblâğdan daha az olmalıdır.

1 — Arama işleri yapan her kumanya sondajlar için ve daha sonra madenin inkişafı için mahdud bir sermayeye maliktir. Sermayenin bu suretle mahdud olması riske edilebilecek azamî meblâğ miktarını azaltır.

2 — Yatırılacak azamî sermaye gösterileninkinden daha az olmalıdır. Zira yeni arama teşebbüsleri imkânları keza tahdide tâbi tutulmuştur.

Petrol imkânları olan bir bölge veya bir memlekette bir veya çok az fırsatlar mevcut olabildiğine binaen bu durum sermayenin daha dikkatli ve daha itidalle yatırılmasını talep eder. Azamî sermaye olarak gösterilen 48 milyon dolar ve £ 224.000 dahi yalnız rizikolara maruz değil, aynı zamanda serbest duran sermayelere ve birinci sondajlar bir netice vermedikleri takdirde arama sondajlarına vesile teşkil edebilecek mülk ve imtiyaz gibi fırsatlara da bağlıdırlar.

Bu mülâhazalar teşebbüsün ilk safhasında yeni ticarî maden yatakları bulmak üzere yapılan aramalar esnasında çok büyük ehemmiyet kesbeder.

Ticarî bir maden keşfinden sonra rizikolar azalır ve binaenaleyh bu keyfiyet daha büyük bir sermayenin yatırımını müsait kılar.

Grafik Amerika ve Orta Doğu endüstrisinde, olduğu veçhile petrolün malûm miktarı için yatırılacak azamî sermayeyi göstermek üzere kullanılmıştır. Keza başarısız sermayeler yatırıldığı zaman dahi, istihsali lâzım olan asgarî petrol miktarını göstermek için de grafik istimal edilebilir ki bu keyfiyet cenubî Amerika'da olduğu veçhile petrol imkâkları olan bazı memleketlerde vukua gelmektedir. 100 milyon varillik ticarî bir maden için 0.5 e tekabül eden rizikoya yatırılacak azamî sermaye 48 milyon dolardır. Eğer bu miktar meblâğ başarısız olarak yatırılmışsa o zaman, alâkalı teşebbüs, 200 milyon varil keşfetmeğe ve istihsal etmeğe mecbur olacaktır. Bunun birinci 100 milyonu yatırılmış olan parayı kapamak üzere tahsis edilir diğer 100 milyonu ise, dünya pazarı bakımından, ticarî bir şekilde istihsal edilebilecek asgarî miktarı temsil eder. Bu ehemmi-

yette madenler balma veya aynı bu miktar petrolü hasıl edebilecek birçok ufak madenler bulmanın çok az imkânlarından dolayı 200 milyon varillik bu miktar, keşif rizikolarını arttırır.

200 milyon varilden daha az bir miktar, riske edilen sermayeyi geri iade edebilir amma yüklenen riziko nispetinde bir kâr bırakmaz.

Orta Doğu'da yatırılan sermayeler, petrol miktarı belli olan, mekşuf madenleri işletmek gayesiyle ele alındığı takdirde Ortadoğu Güney Amerika'ya nazaran bir çok avantaja sahiptir. Halbuki Cenubî Amerika'da ve diğer deniz aşırı memleketlerde başarısız yatırılan sermayeler keşfolunması lâzım gelen maden miktarını arttırır ki bu ise rizikoların artmasını mucip olur.

Petrol endüstrisi riziko ve karşılık'ları üzerine yürütülen bütün bu mülâhazalar, hükümetlerin dünyaca ehemmiyeti olan bu endüstriye taallük eden, politikalarında kılavuzluk vazifesini görebilirler.

